

лія, Польща, Франція тощо) без усвідомлення цього явища як наслідку провінціалізму нашої культури.

6. Звільнення від хвороби провінціалізму можливе на шляху відмови від однолінійного вертикального погляду на історію філософії, де різні національні культури розташовуються згідно з ієрархічною системою "центр-периферія".

Натомість більш плідним є підхід, що ґрунтується на погляді, згідно з яким світова філософська думка утворюється через полілог різних національних культур як самостійних суб'єктів, що еднаються поміж собою на ґрунті осмислення граничних підстав людського буття.

З огляду на це актуальними нині є зусилля, спрямовані на "переклад" здобутків представників української філософської думки на мову інших народів, щоб дати можливість їм "почути" український голос в поліфонічному хорі, який утворює філософський шар сучасної світової культури. Йдеться про розуміння та взаємодію культур (в тому числі філософських) з точки зору принципу доповнюваності. Як писав Окакуро Канудзо: "Ми довго йшли різними шляхами, але нема причини не доповнювати нам один одного".

ПСИХОАНАЛІЗ ТА МІФОЛОГІЯ (ПРЕЛЮДІЯ ДО "КРИТИКИ ТЕМНОГО РОЗУМУ")

В. Менжулін (кафедра філософії та релігієзнавства
НаУКМА)

В центрі уваги боротьба між Фрейдом та Юнгом з приводу розуміння сутності міфології. Протягом 12 років, які розділяють появу на світ двох епохальних книг - "Тлумачення сновидінь" Фрейда та "Метаморфоз і символів лібідо" Юнга, в психоаналізі відбулися суттєві зрушення у розумінні міфу. Масштаби змін були настільки великими, що виникає необхідність говорити про особливе місце міфологічних досліджень у загальній трансформації психоаналітичного вчення. Таке досить часткове питання з історії психоаналізу як становлення психоаналітичної концепції міфу розростається до гіпотези про те, що в психоаналітичному русі мала місце "міфологічна революція", в ході якої антиміфологічно настроєній "партії влади" (Фрейд, Абрахам, Ранк, Джонс) протистояла "партія революціонерів-міфологів" (Юнг, Шпільрейн).

Згідно з традиційною точкою зору Фрейд був продовжувачем неґації міфу, спростування міфологічних ілюзій, що

йде від Просвітництва. Принаймні такою хотів бачити свою роботу сам Фрейд. Однак він виявився творцем системи поглядів, яка має явно виражені риси міфу. У цьому немає нічого дивного: нерозуміння справжнього значення міфу вже само по собі є потужною міфологічною ілюзією, жертвою якої і став Фрейд. З іншого боку, маяком, що вказував Юнгові вірний курс у безкрайньому океані реальності, було його з самого початку позитивне ставлення до міфу. І саме це інтуїтивне прозріння послужило одним з вирішальних мотивів для повстання проти догматів фрейдівської школи.

Вже у "Метаморфозах і символах лібідо" Юнг зумів поглянути на міф як на універсальний і невід'ємний компонент (а не тільки продукт!) людської психіки. Юнгівська теорія міфу дуже багато дала для розробки сучасною психологією такого важливого поняття, як когнітивні структури мислення. Подібного роду дослідження з самого початку були приречені на успіх, адже у своїх основних рисах вони слідували одному класичному зразку, цілком невідомому Фрейдові, — кантівському критицизму. Роботу, проведену Юнгом з міфологічним шаром людського духу, на мою думку, можна назвати "Критикою темного розуму". Якщо Кант займався пошуком апріорних структур свідомості ("чистого розуму"), то Юнгу з його ученням про "первісні образи" (згодом названі архетипами) вдалося віднайти апріорні структури несвідомого ("темного розуму"). Юнг доповнив критику свідомості критикою несвідомого і тим самим здійснив у сфері наук про дух методологічну революцію, подібну тій, яку Кант зробив для наук про природу. Кантівський критицизм знайшов, так би мовити, тілесний вимір.

Тривалий час наукові уявлення про несвідоме носили характер припущення та випадковості. Фрейд зробив його предметом догматичного вчення, і лише проведена Юнгом критика темних глибин людської душі вивела дослідження несвідомого на справжні наукові рубежі. Сила Юнга в його трансценденталізмі — в тому, що замість пошуку неіснуючих субстанцій він зайнявся вивченням апріорних функцій. Він показав, які є умови можливості функціонування несвідомого досвіду, в тому числі й міфології. У Юнга, який подолав раціоналістичні ілюзії стосовно природи людського розуму і продемонстрував його принципову двоюрисність, міф став такою ж повноправною частиною життєдіяльності духу як, наприклад, і наука. Від апріорних когнітивних та імагінативних структур позбавитись неможливо, слід вчитися жити разом з ними.

Але юнгівська теорія міфу відучує нас не тільки від за-

бобонів епохи Просвітництва, його наукові розробки у сфері несвідомого (що мають емпіричний і теоретичний фундамент) щодо своєї обґрунтованості далеко переважають всі захоплення, висловлені з приводу міфу романтиками. Але помітити юнгівський «антиромантизм» значно важче. Його міфологічний пафос очевидний, звідси й напрошується думка про праромантичну орієнтацію, але не можна забувати, що оточує останню найпотужніший шар наукового критицизму. Можна сказати, що Юнг відстоював ідеали Романтизму зброєю Просвітництва.

**АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ ст.
В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ**
М. Ткачук (кафедра філософії та релігієзнавства НаУКМА)

Поняття "академічна філософія" охоплює процес становлення і розвитку філософського знання в його найважливіших галузях, що відбувається в духовно-академічному та університетському середовищі. Це те професійне філософування, без якого неможливий розвиток філософії і культури.

В ХІХ — початку ХХ ст. центрами академічної філософії в Україні були Київська духовна академія, Університет Св. Володимира, Харківський університет, Рішельєвський ліцей (згодом Новоросійський університет). Православно-церковне і світське осереддя накладали відповідний відбиток на викладання філософії і розуміння її сутності та завдань, проте щільний зв'язок між духовно-академічною і університетською філософією дає підстави до висновку про синкретизм академічної філософії, найбільш виразний у київській її школі. Творчий синтез західноєвропейської, особливо німецької і православної, культурної традиції, розуміння особливого місця у духовному житті, усвідомлення односторонності і недостатності раціоналізму, онтологізм і ствердження соборності мислення, пошуки універсального цілісного світогляду і самобутньої філософії є найбільш характерними рисами академічної філософської думки.

Академічна філософія є важливим елементом філософської культури в Україні. Саме з нею пов'язані найрізноманітніші здобутки у галузі історії філософії, філософії права, філософії релігії, етики, естетики, психології, логіки. Постраждавши від ідеологічного пресу і заборон, вона потребує неупередженого і ретельного вивчення і аналізу, чекає як на конкретні (такі, що стосуються світогляду і спад-